

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การนำเสนอโครงการการเรียนการสอนวิชานิทานพื้นบ้านระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก" มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. วิเคราะห์เนื้อหาบทนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านค่านิยม ด้านความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่
2. นำเสนอโครงการการเรียนการสอนวิชานิทานพื้นบ้าน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

การศึกษาค้นคว้าข้อมูล

1. ศึกษาตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิทานพื้นบ้าน เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทางในการศึกษาเนื้อหาของนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก
2. ออกภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมนิทานพื้นบ้านของแต่ละจังหวัดในแถบชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นลายลักษณ์อักษรจากศูนย์วัฒนธรรมของแต่ละจังหวัด และการสัมภาษณ์วิทยากรท้องถิ่น
3. นิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกที่รวบรวมได้มีทั้งสิ้น 81 เรื่อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 7 ประเภท ได้แก่ นิทานประจำถิ่น นิทานเทพนิยาย นิทานชีวิต นิทานตำนานและเทพปกรณัม นิทานสัตว์ นิทานมุขตลก และนิทานอธิบายเหตุ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้สร้างแบบวิเคราะห์เนื้อหาניתานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวิธีสร้าง ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบวิเคราะห์

2. นำแบบวิเคราะห์ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความครอบคลุมของเนื้อหา นำมาแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม แล้วจึงนำแบบวิเคราะห์ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก) เพื่อตรวจพิจารณาความถูกต้องเหมาะสม ซึ่งผลการตรวจพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า ได้มีการแก้ไขคำ และเพิ่มหัวข้อย่อยของแบบการวิเคราะห์ เพื่อให้ครอบคลุมเนื้อหายิ่งขึ้น

3. นำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน มาปรับปรุงแก้ไขแบบวิเคราะห์ดังกล่าว แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้ง

4. แบบวิเคราะห์ที่ใช้วิเคราะห์เนื้อหาניתานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สร้างขึ้นโดยครอบคลุมเนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านค่านิยม ด้านความเชื่อ และด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ มีประเด็นซึ่งเป็นรายละเอียด แยกตามด้านได้ดังนี้

ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี แบ่งออกเป็น 5 ประเด็น คือ

1. ประเพณีเกี่ยวกับการเกิด ได้แก่ การอยู่ไฟของมารดา การทำพิธีสู่ขวัญ การร่อนกระดังง์ พิธีรับแม่ชื้อ การตัดสายสะดือ และการทำขวัญ-การโกนผมไฟ
2. ประเพณีเกี่ยวกับการตาย ได้แก่ การอาบน้ำศพ การนำเงินใส่ปากศพ

การมัดตราสัง การต่อยมะพร้าวล้างหน้าศพ การบวชหน้าศพ การสวดพระอภิธรรมหน้าไฟ การเก็บศพ การเผาศพ การทำบุญ 7 วัน ภายหลังกวณเผา และการไว้ทุกข์

3. ประเพณีเนื่องในการบวช ได้แก่ การเตรียมตัวก่อนบวช การลาบวชต่อญาติผู้ใหญ่ การทำขวัญนาค การแห่หน้าค การบวชนาค การบอกอนุศาสน์ และการฉลองหลังบวช

4. ประเพณีเนื่องในงานมงคลสมรส ได้แก่ การสู่ขอ การกำหนดสินสอดทองหมั้น การหมั้นหมาย การหาฤกษ์แต่งงาน และการทำพิธีรดน้ำแต่งงาน

5. ประเพณีเกี่ยวกับวันสำคัญในเทศกาลต่าง ๆ ได้แก่ วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันอาสาฬหบูชา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันสงกรานต์

ด้านค่านิยม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. ค่านิยมเกี่ยวกับความมีระเบียบวินัย ได้แก่ ความมีระเบียบวินัยในตนเอง การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของสังคมอย่างเคร่งครัด การมีความยุติธรรม และการเคารพเชื่อฟัง และให้เกียรติผู้ที่มีอาวุโสกว่า

2. ค่านิยมเกี่ยวกับการพึ่งตนเอง และมีความรับผิดชอบ ได้แก่ การมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และการกระทำ การประกอบอาชีพอย่างสุจริตไม่เลื่องงาน และการมีความอดทนเข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค

3. ค่านิยมเกี่ยวกับคุณธรรมทางศาสนา ได้แก่ ความกตัญญูกตเวทิต่อผู้มีพระคุณ ความซื่อสัตย์สุจริตทั้งกายวาจาใจ ความเมตตากรุณาไม่เบียดเบียนผู้อื่น ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเสียสละ และความสามัคคี

ด้านความเชื่อ แบ่งออกเป็น 6 ประเด็น คือ

1. เรื่องการนับถือภูตผี เทวดา ได้แก่ เสาหลักเมือง ผีเรือน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ให้ความคุ้มครองคนและสถานที่

2. เรื่องนิมิต ได้แก่ ผัน และกลางสังฆรณ์

3. เรื่องคาถาอาคม และเวทมนตร์ ได้แก่ ไสยศาสตร์ดำ และ ไสยศาสตร์ขาว ซึ่งไสยศาสตร์ดำ หมายถึง การทำเสน่ห์ยาแฝด และการฝังรูป ฝังรอย ส่วนไสยศาสตร์ขาว หมายถึง การทำพิธีเพื่อเป็นศิริมงคล และการปัดรังควาน
4. เรื่องโหราศาสตร์ ได้แก่ ฤกษ์ยาม และการทำนายดวงชะตา
5. เรื่องปรากฏการณ์ธรรมชาติ ได้แก่ การเกิดฟ้าร้อง ฟ้าผ่า ลมพายุ และการเกิดจันทรคราส สุริยุคราส
6. เรื่องวัตถุมงคล และเครื่องรางของขลัง ได้แก่ ตะกรุด เขาสัตว์ หวายลงอาคม เหล็กไหล และวัตถุมงคลและเครื่องรางของขลังอื่น ๆ

ด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. การประกอบอาชีพ ได้แก่ การประมง การกลั่นกรรม การหาของป่า ล่าสัตว์ การเลี้ยงสัตว์ การค้าขาย และการรับราชการ
 2. การศึกษา ได้แก่ การศึกษาในครอบครัว การศึกษาที่วัดโดยมีพระเป็น ผู้สอน และการศึกษาในระบบโรงเรียน
 3. การอบรมเลี้ยงดูเด็ก ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูเด็กใน 4 ลักษณะ ดังนี้ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง การรับฟังความคิดเห็นและ เหตุผล การให้อิสระในการตัดสินใจ การยอมรับความสามารถและขีดจำกัด การส่งเสริมให้ แสดงออกและพึ่งตนเอง การให้คำปรึกษาและวางแผนร่วมกัน
- การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง การปล่อยให้กระทำ สิ่งต่าง ๆ ตามใจ การไม่ให้ความช่วยเหลือใด ๆ การลงโทษโดยไม่คำนึงถึงเหตุผล
- การอบรมเลี้ยงดูแบบปกป้องคุ้มครอง และตามใจมากเกินไป หมายถึง การช่วยทำสิ่งต่าง ๆ การผ่อนปรนยอมตามใจอย่างไร้เหตุผล การให้สิทธิพิเศษอย่างไร้ เหตุผล การติดตามดูแลตลอดเวลา

การอบรมเลี้ยงดูแบบอัตตาธิปไตย หมายถึง การกำหนดกฎเกณฑ์ให้ปฏิบัติตาม การเข้มงวดกวดขันมาก ไม่รับฟังความคิดเห็นและเหตุผล จำกัดโอกาสในการตัดสินใจแก้ปัญหา การเรียกร้องคาดหวังสิ่งต่าง ๆ จากผู้ที่มีความดูแล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ส่งแบบสำรวจ ซึ่งเป็นบัญชีรายชื่อนิทานพื้นบ้านของจังหวัดในแถบชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ จำนวน 81 เรื่อง พร้อมด้วยหนังสือขอความอนุเคราะห์ทางไปรษณีย์ และไปด้วยตนเอง ถึงอาจารย์หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทย ของโรงเรียนในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งสิ้น 80 โรงเรียน (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข) เพื่อตรวจสอบว่านิทานพื้นบ้านเรื่องใดบ้างที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนวิชา ท 031 นิทานพื้นบ้าน ลักษณะของแบบสำรวจ เป็นแบบตรวจคำตอบ (Check list)
2. นำข้อมูลจากแบบสำรวจทั้งหมดที่อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยเห็นว่า เป็นนิทานพื้นบ้านเรื่องที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนรายวิชา ท 031 นิทานพื้นบ้าน มาหาความถี่ของนิทานพื้นบ้านแต่ละเรื่อง เรื่องที่มีความถี่มาก แสดงว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนมาก ส่วนเรื่องที่มีความถี่น้อย แสดงว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอนน้อย
3. เรียงรายชื่อนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้แต่ละประเภทตามลำดับความถี่จากเรื่องที่มีความถี่มาก ไปหาเรื่องที่มีความถี่น้อย
4. เลือกนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ที่มีความถี่มาก จำนวนร้อยละ 50 ของแต่ละประเภท เฉพาะเรื่องที่อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยเห็นว่าเหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อนำมาวิเคราะห์ตามแบบการวิเคราะห์ที่สร้างขึ้น โดยได้จำนวนนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 7 ประเภท รวมทั้งสิ้น 35

เรื่อง ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตารางที่ 1

นิทานพื้นบ้านเรื่องที่น่าสนใจวิเคราะห์ทั้ง 7 ประเภท รวมทั้งสิ้น 35 เรื่อง มีรายชื่อ
ดังนี้ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก จ)

4.1 นิทานประจำถิ่น 7 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเขาสามมุขและหาดบางแสน
เรื่องตาม่องล่าย เรื่องตำนานพื้นบ้านศรีพะไล เรื่องเขาส้มิง เรื่องเจ้าหลักเมือง เรื่อง
พระรถเมรี และเรื่องเจ้าพ่อเขาใหญ่ (เกาะสีชัง)

4.2 นิทานเทพนิยาย 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพญาจักรทัน เรื่องพระนางกาไว
และเรื่องพญาสีเส้า

4.3 นิทานชีวิต 6 เรื่อง ได้แก่ เรื่องคนจน เรื่องสุริยคราสจันทรคราส
เรื่องตาหลวงคง เรื่องหลวงพ่อเป็น เรื่องสามพี่น้อง และเรื่องพ่อหมาแม่หมา

4.4 นิทานตำนานและเทพปกรณัม 5 เรื่อง ได้แก่ เรื่องพญาวานร เรื่อง
เจ้าชู้กับเจ้าโกง เรื่องเมืองลับแล เรื่องนกแขกเต้า และเรื่องช้างสมนาคูณ

4.5 นิทานสัตว์ หรือนิทานอุทาหรณ์ 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนกอินทรี
ช้างเผือกกับนกไก้ เรื่องนกรอยไถกับนกเหยี่ยว และเรื่องนกกระจาง

4.6 นิทานมุขตลก 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องชายโสดสองคน เรื่องพ่อกับลูก
และเรื่องอาจารย์ทอง

4.7 นิทานอธิบายเหตุ 8 เรื่อง ได้แก่ เรื่องเขายายดา เรื่องเขา-
แหลมสิงห์ เรื่องเขาวง-เขาชะเมา เรื่องหนองน้ำมนต์ เรื่องตะปอนน้อย วันยาว
ตะปอนใหญ่ คานรูด เกวียนหัก เรื่องสัตว์หีบ เรื่องเลื่อมลาย และเรื่องเกาะทะลุ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 จำนวนนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่นำมาวิเคราะห์
โดยแยกตามประเภทของนิทานพื้นบ้าน

ลำดับที่	ประเภทของนิทานพื้นบ้าน	จำนวนเรื่อง ทั้งหมด	จำนวนเรื่องที่ เห็นว่าเหมาะสม	จำนวนเรื่องที่ นำมาวิเคราะห์
1	นิทานประจำถิ่น	14	14	7
2	นิทานเทพนิยาย	6	6	3
3	นิทานชีวิต	11	11	6
4	นิทานตำนานและเทวปกรณ	10	10	5
5	นิทานสัตว์	10	6	3
6	นิทานมุขตลก	11	6	3
7	นิทานอธิบายเหตุ	19	16	8
	รวม	81	69	35

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. นำนิทานพื้นบ้านของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรื่องที่มีความถี่มาก
จำนวนร้อยละ 50 ของแต่ละประเภท เฉพาะเรื่องที่อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชาภาษาไทยเห็นว่า
เหมาะสมจะนำมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งมีทั้งหมด 35 เรื่อง มาวิเคราะห์เนื้อหาทั้ง
4 ด้าน ตามแบบการวิเคราะห์ที่สร้างขึ้น ในการวิเคราะห์ผู้วิจัยอ่านนิทานพื้นบ้านแต่ละเรื่อง
อย่างละเอียด โดยอ่านเรื่องละ 3 ครั้งเป็นอย่างน้อย คือ

การอ่านครั้งที่ 1 เป็นการอ่านเพื่อสำรวจเนื้อเรื่อง โดยทั่วไปของนิทาน-
พื้นบ้าน โดยการอ่านเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบทีละเรื่อง เรื่องละ 1 เทียว จนครบ 35 เรื่อง

การอ่านครั้งที่ 2 เป็นการอ่านเพื่อหาจำนวนครั้งของเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านโดย
ชัตรอยคะแนน ตามแบบวิเคราะห์เนื้อหาทั้ง 4 ด้าน ในการบันทึกความถี่ ผู้วิจัยชัตรอยคะแนน
ดังนี้ คือ เมื่ออ่านเนื้อหาในนิทานพื้นบ้านแต่ละเรื่องพบข้อความใดที่มีความเกี่ยวกับชนบ -
ธรรมนิยมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ หรือวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ตามแบบการวิเคราะห์ จะ
บันทึก 1 รอยคะแนน โดยวิเคราะห์ทีละเรื่อง จนครบ 35 เรื่อง เช่นเดียวกัน

การอ่านครั้งที่ 3 เป็นการอ่านเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการวิเคราะห์
เนื้อหา โดยอ่านเนื้อเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบอีกครั้ง ทีละเรื่องแล้วพิจารณาว่าข้อความที่วิเคราะห์
ไว้ถูกต้องหรือไม่ ถ้าพบข้อความใดที่วิเคราะห์ไม่ถูกต้อง ไม่ตรงตามแบบการวิเคราะห์ ผู้วิจัย
จะกลับไปพิจารณาข้อความ โดยการอ่านเนื้อเรื่องซ้ำอีกครั้ง ซึ่งผู้วิจัยทำเช่นนี้จนครบ 35 เรื่อง

2. ผู้วิจัยได้จัดบันทึกข้อมูล โดยการชัตรอยคะแนน แล้วนำข้อมูลมาคำนวณหาค่า
ร้อยละ โดยใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนความถี่ในแต่ละหัวข้อ}}{\text{จำนวนความถี่รวมทั้งหมดของหัวข้อนั้น}} \times 100$$

3. ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปความเรียง และตารางประกอบความเรียง

นำเสนอโครงการ

1. นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ มานำเสนอโครงการการเรียนการสอนวิชา
นิทานพื้นบ้าน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก โดยมีองค์ประกอบ
ในการนำเสนอโครงการ ดังนี้

- 1.1 หลักการและเหตุผล
- 1.2 วัตถุประสงค์
- 1.3 เนื้อหา

- 1.4 กิจกรรมการสอน
- 1.5 ผู้รับผิดชอบโครงการ
- 1.6 การประเมินผล
- 1.7 แนวทางในการจัดกิจกรรม
- 1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

2. โครงการนี้ประกอบด้วยตัวอย่างแผนการสอน จำนวน 8 แผน แต่ละแผนการสอนมีองค์ประกอบ ดังนี้

- 2.1 วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 2.2 เนื้อหา
- 2.3 กิจกรรมการสอน
- 2.4 สื่อการสอน
- 2.5 การประเมินผล

เนื้อหาแต่ละแผนการสอน นำมาจากเนื้อเรื่องนิทานพื้นบ้าน ของจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ประเภทละ 1 เรื่อง โดยคัดเลือกเรื่องที่มีความดีงามของเนื้อหามากที่สุดจากการวิเคราะห์เนื้อหาทุกด้าน ได้แผนการสอนสำหรับการเรียนการสอนวิชา ท 031 นิทานพื้นบ้าน จำนวน 7 แผน และในแผนการสอนที่ 8 เป็นแผนการสอนเสริม วิชา ท 031 นิทานพื้นบ้าน โดยจัดเป็นกิจกรรมการแสดงผลงานของนักเรียนเกี่ยวกับวิชา ท 031 นิทานพื้นบ้าน

3. นำโครงการที่สร้างเสร็จแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่านประเมิน แล้วนำโครงการมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิเสนอแนะอีกครั้ง